

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

METROPOLITUL ANDREIU.

Într'un gând și într'o simțire ridică astăzi clerul și poporul bisericii ortodoxe române din Ungaria și Transilvania sfinte rugăciuni către Cel Atotputernic pentru odichna sufletului fericitului intru aducere aminte Archiepiscop și Metropolit Andreiu baron de Șaguna.

Împlinim astăzi o datorință, ce ni-o impune iubirea fiiască și pietatea, ce păstrăm Archiepiscopului, prin carele s'a inițiat în biserica noastră o epocă nouă, bogată în fapte mărețe, fapte, prin cari biserica noastră a fost chemată la o nouă viață.

Se implinesc douăzeci și cinci de ani, de când prevedința divină în sfatul ei cel necuprins a chemat la cele eterne pre fericitul Metropolit Andreiu. Și astăzi vedem de sigur în lumină mai mare viața și faptele sale, pentru că faptele bărbaților mari, ale bărbaților chemați a da direcțiune dezvoltării poporilor se pot aprea și judeca după merit numai după morțe, și după ce generațiunile, cari îi-urmază pun în aplicare operele lăr mărețe, menite a contribui la ridicarea și înaintarea poporilor.

Un astfelu de bărbat a fost Metropolitul Andreiu.

Dăruit de Dumnezeu cu cele mai frumoase calități personale, împodobit cu o rară creștere întru frica lui Dumnezeu, și învâțându-și spiritul său mare cu bogate cunoștințe teologice și din alte științe, — când chemat a fost de Prevedința divină a lua în mâinile sale conducerea destinului bisericii române, — a redat dezvoltării istorice a bisericii noastre temelie ei canonică primitivă prin redeseptarea și revivirea literaturii noastre bisericesci și teologice, prin o păstorie în conformitate cu vechia programă și liniă de conduită a bise-

ricii și neamului românesc și prin organizarea bisericii noastre pe bazele ei canonice divine.

Prin un profund studiu al sfintei scripturi și prin un profund studiu al istoriei bisericii, neamului și patriei noastre, — Metropolitul Șaguna este prelatul, inspirat de o rară pietate creștină, și în același timp însuflețit de convingerea, — că poporul nostru reprezintă viață și trăinicie, putere și capacitate de dezvoltare pe toate terenele vieții; numai potențându-și credința în Dumnezeu, și însuflețindu-se de feliul de gândire al neamului întrubirea și neclătita sa alipire de sfânta lui biserică și de patriă, virtuți moscenite din bătrâni. Adânc convins în inima sa, că un popor se poate desvolta în mod normal cu spor și cu deplină trăinicie numai urmând în calea sa și în lupta sa pentru existență și dezvoltare feliul de gândire și de acțiune, ce rezultă din învățătura istoriei neamului, — fericitul Metropolit si-a pus într'egă viața sa în serviciul acestei idei și direcțiuni de viață și dezvoltare.

Lucrând ziua și noaptea cu un zel rar și cu o activitate neobosită, Metropolitul Șaguna a ajuns, să-și vadă visul cu ochii în reactivarea vechei noastre Metropolii canonice, în revivirea literaturii noastre bisericesci-teologice și în reactivarea guvernului și administrațiunii bisericesci pe bazele ei canonice primitive divine. Și astăzi, când se plinesce un pătrariu de veac dela trecerea sa din viață vedem, și constatăm, că deși am trecut prin timpuri și împrejurări destul de grele, biserica noastră în toate părțile ei constitutive: în parochii, în protopresviterate, în eparchii și în Metropolia a făcut frumoase și însemnate progrese în raport cu starea, în carea ne găseam înainte cu douăzeci și cinci de ani.

Acosta constituie mărimea bărbatului, pentru odichna sufletului căruia ridicăm astăzi

sfinte rugăciuni înaintea altarelor sfintei noastre biserici din întrăgă Metropolia.

Ne închinăm astăzi, ca Dumnezeu să odichnescă sufletul fericitului întru aducere aminte Prelat al bisericii române în locașurile dreptilor, și în același timp intuind viața și eminentele lui virtuți creștinesci, dorim, și rezoluți suntem a-ne îmbogăți și întări sufletul și inima noastră în credința în Dumnezeu, și în neclătita noastră iubire și alipire de sfânta noastră biserică străbună.

Are o o însemnată parte educativă serbarea de astăzi, dedicată amintirii nemuritoriului prelat al bisericii române. Viața și faptele lui reprezintă și îmbină înțelepciunea divină a evangheliei Domnului și direcțiunea școlii pozitive a bisericii reprezentată prin sfinții părinți cu trebuințele spirituale înmulțite ale bisericii și poporului nostru. Și când trăim, și trecem prin timpuri atât de grele ne este foarte scumpă și de un deosebit preț această sărbătoare. Pentru trăinicia și pentru o dezvoltare normală succedă a ori cărui popor se recer în prima linie două lucruri, și anume: a) a-se inspira și a trăi în conformitate cu învățăturile și principiile divine, cuprinse în evanghelia Domnului, și b) a-se inspira și a trăi în conformitate cu linia de conduită și feliul de gândire al neamului, din carele facem parte.

Ambe aceste condițiuni de viață le aflăm reprezentate în deplină măsură în viața fericitului Metropolit Andreiu; er sărbătorea de astăzi ne este garanță și viaă dovadă, că voim să trăim, și să lucrăm în ambe aceste direcțiuni.

Dumnezeu să-ne ajute!

LA ANIVERSAREA MORȚII

Marelui ANDREIU baron de ȘAGUNA.

(16/28 Iunie 1898).

„Spuneți de acesta fiilor voștri,
Și fiii voștri, fiilor lor,
Și fii acestora, să spună urmașilor“.
Ioil. cap. I, v. 3.

Înalță-te! figură, măreață, epocală!

Te cheamă vocea sfântă de ceata pastorală:

Titane! care ai fost Bisericii scăpare,

Din grelele cătușe, ferose, seculare.

De un pătrar de secol, dormi în întunecime,

Dar Tu și astăzi lucești ca soare pe cerime...

Lupta vieții Tale, cea plină cu renume,

Ne inspiră spunând: că ce ni-ai fost Tu în lume.

Ce și cine ai fost? — Cărmaciul, care înfruntă

Marea înviforată și lupta cea mai cruntă.

De aceea și acuma, la sărbătorire,

Ne ești pe veci ales Părinte, în pomenire.

Tu la a Ta națiune, Biserică și popor.

Ai fost geniul cel mare, de toate creator...

De nu erai Tu în lume, lăsat de Tatăl sfânt,

Pote că și în present am geme în jug-nefrânt!...

A Tale lupte sfinte și fapte elocinte

Sunt prea mari, și noi mici de-ale spune prin cuvinte;

Din ele însă primim impuls spre fapte bune,

Ca 'n veci să fim creștini buni, Bisericeii străbune.

Ore pentru ce te-ai luptat aici în lume?

Pentru măriri deșerte, ori pentru vre-un renume?!

O, nu din aceste a stat lupta Ta cea mare!

Ci din creări produse pentru înaintare!..

Dar vai, creștini buni! Astăzi la trista sărbătoare,

Ni-se mărește jalea în sinul ce ne dore..

Ori nu vedeți voi via .. înalțată de Andrei..

Că nesocotită este chiar și de fiii ei!...

Veniți deci în acest moment prea trist, dar' solemn,

*Ca să luați Duch nou, Duch sfânt, Duch drept spre
bun îndemn;*

Căci un popor, ce știe, ca să se și inspire

De un Andreiu-cel-mare, — își are nemurire!..

(Chitighaz),

Iosif-Ioan Ardelean.

O privire asupra autorității învățătorului.

Misiunea sau problema învățătorului, a cărei rezolvare pe cât e de dificilă pe atât este și de sublimă, din firea sau natura ei are două ramificațiuni, una prin care tindem a desvolta mai mult sentimentele și a îndrepta voința elevului, iar alta prin care tindem a-i câștiga cunoștințe și dexterități.

În direcțiunea celei dântăiu — în sens vulgar — lucrăză educațiunea, iar în direcțiunea celei de a doua lucrăză învățământul.

Și fiind acestea două lucrări pendente una de alta sau mai bine zis corelate, separându-se de oaltă nici că se pote închipui o adevărată cultură.

Pe scurt, această problemă — după cum învedereză duplă — va fi deslegată cu reușită din partea învățătorului atunci, când densusul va fi format din elevii săi nisce indiviși cu minte și de omenie. Și pentru-ca această învățătorul să o potă realiza fără preget, — apoi și dela acesta să recere ca să posedă toate acele calități fizice și spirituale prin cari el ar potă dobândi iubirea, stima și respectul elevilor săi, căci fără aceste nu ne putem ajunge scopul.

A mai releva în parte importanța, necesitatea acelor calități ar fi un lucru de prisos.

Afară de acele însușiri învățătorul pentru implinirea momentosei sale probleme mai are lipsă și de așa-numita: autoritate, — sub care înțelegem complexul tuturor facultăților, calităților sale fizice și intelectuale prin cari învățătorul își susține stima, respectul și vața sa. Și cu drept cuvânt

să p^ote dice, că autoritatea e efuzul sau diadema întregii sale înfățișări fizice și spiritaali.

Înv^oșătorul fără autoritate nu săvârșese decât un lucru sarb^od, s^oc prin urmare neînspirat de nici o demnitate.

Neștirbirea, durabilitatea acestei autorități de-
pinde în mare parte dela basa ce-i s'a pus. Basa
cea mai solidă a autorității învățătorului e iubirea,
despre care s'a accentuat mai sus. Și e constatat, că
basa autorității învățătorului va fi neclătinabilă, so-
lidă atunci, când aceea s'a edificat pe o reciprocă
iubire, stimă și atragere atât a elevilor săi cât și a
acelora cu cari d^onsul vine în contact.

Autoritatea lipsită de o astfel de basă nu co-
respunde pe deplin ad^ov^oratului său concept și men-
ținerea ei ca atare e alimentată numai de nișce pa-
liative.

Fiind autoritatea unul din razemele mari și te-
nace pe întreg terenul educațiunei, — în cele urmă-
tore în liniamente generali voiu a releva acele rele,
cari paralizăză autoritatea învățătorului, și anume:

a) Autoritatea învățătorului se p^ote știrbi din
partea părinților, a visitorilor de școlă, a societății
și chiar a elevilor săi.

b) Autoritatea învățătorului — într'un mod mult
mai grav — se p^ote știrbi din partea sa însuși.

1) Din partea părinților — autoritatea învățăto-
rului — se știrbesce prin aceea, că dinșii încă ina-
inte de a cunoșce copii lor școlă, p^o învăță-
tor îl descriu în colorile cele mai negre: ca pe un
chinuitor, maltrator d^ocându-le într'altel: „Așt^optă
numai că te dau eu pe mâna dascălului ca să te
îveșe omenie“! Și cred, nu sunt rari acele locuri
unde așa-ceva e la ordinea șilei.

Mai departe tot în defavorul autorității învăță-
torului se lucrăză din partea părinților și prin es-
presiuni necuviincioșe, esagerate, atribuind în mod
greșit învățătorului nesciința copiilor lor, în mare
parte e de a se atribui direct lor, părinților, iar nu
înv^oșătorului.

Poftim în astfel de împrejurări desv^olte-i min-
tea și inima respective înfiltreze învățătorul în elevii
săi simțul de iubire și respect. De bună s^omă va fi
cam greu de corigat astfel de elemente, cari potem
d^oce mai mult infectăză atmosfera morală a școlii
decăt o promovăză.

Eclatant ni se arată preste tot cele d^oșe până
aci în următoreă împrejurare:

Nemuritorul învățat al anticității, celebrul So-
crate, odată neput^ond moralisa fiul unui funcționar
de stat r^ou crescut fiind încă din casa părintescă,
l-a dimis cu cuvintele: „Copilul neiubindu-m^o nu-l
pot instrua spre nimic“.

Mai departe rea presiune asupra autorității în-
v^oșătorului o fac și visitorii sau cercetătorii de
școlă făc^ond reproșuri învățătorului în preșența ele-
vilor, despre lucruri, cari în atari împrejurări n'ar
av^o loc.

Tot din defavorul autorității învățătorului se lu-
crăză și din partea societății — firesce — prin mem-
brii ei infumurați, malițioși de cari mai consult e,
dacă învățătorul se feresce.

Nu mai puțin în detrimentul autorității învăță-
torului se lucrăză și din partea elevilor săi. În a-
c^osta direcțiune se lucrăză atât în sensul desvoltat
la alineatul antepenultim al acestui punct cât și la
începutul alineatului prim și al doile al aceluia, când
adecă părinții și visitorii de școlle din anumite pri-
cine în preșența copiilor iau o atitudine nefastă față
de pers^ona învățătorului.

2) Autoritatea se știrbesce din însași partea
înv^oșătorului prin:

Calificarea oficiului său (din parte-i) de o sine-
cură, respective negligarea, neîmplinirea conscientioșă,
a oficiului său, inconsecvența, usarea de cuvinte și
espresiuni obscene, manifestarea de indolență dimi-
t^ondu-s^o astfel fără nici un rost la lucruri cari pu-
țin îl privesc, — sau că desconsiderându-și offi-
ciul îl pune în comparație cu lucruri cari numai
parte bună nu pot av^o față de stima și respectul
înv^oșătoreșc.

Nu sunt t^ote aceste nișce desconsiderări și
ofense la numele de învățător? Ore în atari impre-
jurări mai poți conta la autoritate? De bună s^omă
nu, căci dacă însu-mi nu țin cu demnitate la oficiul
și la chemarea mea de învățător, cum mai pot eu
aștepta stimă și respect dela alții!

T^ote cele înșirate aici sunt nișce plăgi, cari lo-
vind în autoritatea învățătorului, contribuiesc în modul
cel mai fatal la știrbirea, subversarea autorității
aceluia.

Leacul, remediul potrivit contra tuturor acestor
rele pentru menținerea intactă a autorității învăță-
torului nu mai puțin și al prestigiului școlii în ge-
nere ar fi:

Împlinirea conscientioșă a oficiului său, consec-
vență în t^ote faptele și vorbele sale, un moral bun
și în fine ținerea cu demnitate — în m^osura rece-
rută — la oficiul respective la chemarea de învățător.

Socodor la 23 Iunie n. 1898.

Ioan Crișianu,
înv^oșător.

Despre spiritism.

— Spiritismul modern. —

Lățirea spiritismului modern în Europa.

— STUDIU —

de D. Voniga.

(Conutinare și fine).

De ac^ostă epidemiă spirituală, credință deșartă și
măestri^o infamă n'a rămas cruțate nici cele mai înflorite
state ale Europei civilizate. Credința spirituală americană
din lumea cea nouă și-a aruncat s^omînța sa de peste i-

mensul mărilor și aicea în pământul roditor al Europei. — Spiritismul american a aflat cea mai priincioasă climă în Anglia cea cultă, unde chiar cei mai distinși savanți și bărbați de înaltă poziție l'au primit și s'au făcut cei mai aprigi apostoli și aderenți ai acestei credințe. Așa: cancelarul Lyndhurst, cardinalul anglican Whately, lordii Lytton și Lindsay, premierul și diplomatul Gladston; apoi profesori ca: Eliotson, Cameron, Sexton, Challis, Gregory, Mayo; filosofi ca: Charles Bray; medicii: Dexter, Haddock, Ashburner, Burns, Gully; jurisprudenți ca: Dr. Cox, Dr. Chambers Robert; autori și jiterati ca: Holl, Howit, Owen, Talkeray Tropppe, și alții.

Aug. de Morgan prof. de matematică la academia din Londra, în 1863 a publicat o scriere intitulată: „Despre materia pentru spirit, rezultatul experiențelor de 10 ani în manifestațiunile spirituale ¹⁾”

Renumitul chemist și inginer de telegraf Varley se numără între acei savanți, cari în 1868 într'un proces în care se încurcase un Mediu numit „Home“, au depus mărturie despre acela. — De soțul intemeitorului Darwinismului, de R. A. Wallace în a. 1866 a apărut o publicațiune intitulată „Opiniune științifică despre lucrurile supranaturale“, prin care autorul a deșteptat în mare măsură atențiunea publicului iar pre mulți dintre filosofi și savanți îi puse în uimire, căci autorul a enunțat nu numai credința în cele supranaturale ci și credința în fenomenele și manifestațiunile spiritistice. — A Dohrn într'un articol „Criticii și contracriticii anglice și ai Darwinismului“ publicat în „Das Ausland“ Nr. 49—1871. a început o polemie contra lui Wallace, care apoi într'un răspuns și-a clarificat noua sa credință; iar în 1874 a publicat în „The Fortrightly Review“ trei studii asupra spiritismului (în 1875 au apărut în London sub titlu: On. Miracles and Modern Spiritualism ²⁾).

Întrebarea că: „Ce este ascuns la spatele acelor uși, la cari fieste-care se furișează cu plăcere?“ în urma prelegerilor mediistice, într'atâta a avansat cât în 1867 sub presiul baronului și deputatului dietal I. Lubbock s'a înființat în Londra o „societate dialectică“ cu problema de a examina științific toate cestiunile spiritismului. Diarele cotidiene, ba chiar și direcțiunea numitei societăți doar, săltau de bucurie prevădând fiascul științei spiritistice ce se observase la examinarea acestui obiect. O comisiune compuse din juđi, medici, profesori și inamici neînpecați ai acestei rătăcirii spirituale a trebuit să se constituie pentru înlăturarea Leviatantului modern, care pasde pas conturba știința reală și dominantă. Acésta comisiune și-a și început cu bucurie acțiunea sa, și după doi ani la 1871 Iulie 20, și-a terminat lucrarea cu un buletin — și spre surprinderea și uimirea generală — în cel mai strălucit favor al spiritismului. „Societatea dialectică“ a stat atât de îngrozită în fața acestui rezultat

¹⁾ From Matler to spirit, the resultat of ten years experience in spirit manifestans, London 1863).

neașteptat cât direcțiunea a hesitat a tipări buletinul ceretărilor. — În urmă, Comitetul fu nevoit pe responsabilitatea sa a tipări raportul comisiunii și a-l subscrerne opiniei publice, cela-ce s'a și întâmplat la 14 Oct. 1871.

Mai târziu apoi „Reuniunea britană-națională a spiritiștilor“ au publicat două premii pentru cea mai bună lucrare despre influința spiritismului. Premiul prim la obținut Anna Blackwel iar al doilea G. F. Green ²⁾. În 14 Apr. 1875 sub presiul jurisconsultului Cox s'au inaugurat cu rară solemnitate „Noua societate a Mării Britaniă“. — La 1879 se înființează un ord „Crucea Albă“ care și-a dat problemă a învăța adevărurile înalte ale spiritismului și a promova bună starea aderenților săi.

Spiritualismul american a intrat glorios și în Franța unde magnetismul necromantic îi pregătise deja calea. — Cel mai aprig aderent și mai zelos apostol al acestei credințe spirituale în Franța a fost baronul Louis Guldentube, care dice că ei încă cu 20 ani înainte de descoperirea meselor sunătoare s'a ocupat deja cu magnetismul ³⁾

În 1850 prin intervenția unei visionare (Clair voyance) americană a intrat în legături empirice (experimentale) cu lumea spirituală, dar numai în a 20-a ședință, în care s'a prezentat și veteranul cunoscut al magnetismului, contele d'Ourhes ⁴⁾ s'a început adevărata batere a spiritelor. Guldentube se lăuda și cu aceea, că el ar fi inventat „scrierea spirituală directă“ cu ajutorul căreia comunicația lumii spirituale cu locuitorii pământului este mult ușurată. În urma acestui progres spiritele în manifestațiunile lor nu mai au nevoie nici de Psychograf și nici de mâna Mediilor, căci dea dreptul și prin voia lor liberă, cu ajutorul fluxului electric își pot depune cugetele prin forme și semne pe hârtie, fie aceea închisă ori deschisă. — Guldentube a produs senzația generală și se bucura de un deosebit respect chiar și în cele mai înalte cercuri sociale.

Spiritualismul sau credința spirituală americană s'a ridicat până la sistemul teologic-filosofic prin zelosul spiritualist Ravail, care a scris opuri spiritistice sub pseudonimul „Allan Kardec“. Ravail Hippolyte Leo Derisord născut în Lyon la 1803. a fost discipulul marelui pedagog Pestalozzi. A rep. în Paris în etate de 66 ani. Studiile lui asupra lumii spirituale le-a scris pe timpul apariței meselor sunătoare și în mare parte sunt îndreptate înspre alinarea dorințelor fantastice ale spiritiștilor pentru științele spirituale. Că ce autoritate și vađă și-a putut elupta acest spiritist chiar și în cele mai înalte cercuri sociale se vede și de acolo, că marele astronom Camille Flammarion în

²⁾ Ambele scrieri au apărut sub titlu: She probable Effect of Spiritualism upon the social, moral and religions condition of Society. London 1876)

³⁾ Br. L. Guldentube; Positiv Pneumatologie.

⁴⁾ Cont. d'Urhes și la 1867 în etate de 80 ani legitimist și liber-cugetător a posedat o bibliotecă foarte bogată. Operele apărute despre taumaturgică le prețuește la 30 mii dintre cari cele scrise în latinește erau peste 6000 v. Perty: Die Sichtbare und die unsichtbare Welt 26 - 27 p.

cuvântul funebru ținut asupra mormântului lui Kardec la 1869 Apr. 2 îl preamărește ca pe un ast-fel de om popular, în care nu numai că a fost intrupată rațiunea cea sănătoasă omenescă, dar care a fost dăruit totodată și cu celea mai agere facultăți de judecare. În urma teoriei despre înviere, în înțelesul căreia spiritul călătorește prin corpuri până atuncea, până-când este informat despre toate și luminat cu desăvârșire Kardec a ajuns în mare grație la aristocrația creată de Napoleon al III. — Politicianii imperiului democratic și un mare număr al savanților și autorilor bizantini, chiar și imperatoarele însuși aveau în secret ori pe față la învățăturile lui Kardec despre călătoria sufletului.

Autori socialiști, a căror viață privată risipitoare conținea în cel mai frappant mod ideea lor comunistă, trăgeau adeseori însemnate folose din aceste învățături nouă și fericitoare pentru cari autorului lor la mormânt chiar și din partea clasei muncitoare i-s'a exprimat mulțumiri și recunoștințe.

Ex-diaconul de St. Salpice *Alfons Louis Comtant*, în Londra la 1854 a invocat spiritul lui *Apollo-nius de Tyana* iar ideile deslegării enigmei despre lumea de dincolo le-a scris în mai multe opuri ⁵⁾ Afară de acestia în controversele publice spiritistice au mai luat parte *Louis Fignier* ⁶⁾ *Mauray* ⁷⁾ *T. C. Martin* ⁸⁾ *Iacolliot* ⁹⁾ și alții cum a bunăoară; filosoful *L. Blanc*, Astronomul *Babinet*, *Flammariou*; poeți și scriitori ca: *Al Dumas*, *G. Land*, *V. Hugo*, *Sardon*, *Goldschmith* etc. erau spiritiști recunoscuți și cu renume. Ministrul de culte și instrucțiune publică *Duruy* la 1868, într'o societate de savanți și literați sa exprimat în modul cel mai recunoscător despre spiritism, pentru ce savantul *Stiévénord* în numele spiritiștilor ia exprimat căldurose mulțumiri ¹⁰⁾.

Numărul spiritiștilor în Franța, după *I. Baumgartn* ¹¹⁾ este cam 2,000.000. Acesta țifără încă după revista periodică „*Licht meh Licht*“ (Anul 1879 p. 9.) nu corespunde adevărului căci după numita revistă maximul ar fi numai 50,000.

În *Svizzera* cam pela 1850, contele *Gasparin* ¹²⁾ și profesorul din Genf, de *Tury* ¹⁴⁾ au făcut experimentări spiritistice fără însă se pună țera în o mișcare mai mare.

În *Belgia* numărul spiritiștilor pare a fi considerabil, cea ce se vede și din înprejurarea, că în *Belgia*

apar 5 reviste spiritistice. Și aici ca în Franța aderenți confesiunii moderne spirituale sunt mai ales din tabera liberăcugetătorilor sau liberalistilor.

În *Holanda*, *Italia* și *Austria* spiritismul n'a aflat pământ roditor, iar mișcarea acestuia a produs un rezultat de tot neînsemnat, până când, din contra — în *Spania* și-a aflat numeroși aderenți.

În *Rusia* a prins rădăcini destul de tari. Societatea fizică din *San-Petersburg* în 1875. a numit o deputațiune sau comisiune pentru examinarea și studierea manifestațiilor spiritistice. Matadorul și apostolul cel mai zelos al spiritismului în *Rusia* a fost *Aksakow*. Profesorul de chimie și membrul academiei *A. Butlerow* din *Lipsca* publică din timp în timp în „*Psychicken studien*“ buletin despre contemplațiunile lor. În 7 Apr., 26 Martie 1871. s'a publicat în favorul lui „*Home*“ o decherație subsemnată de următoarele notabilități; *Th. Lévschin*, *Theodor Mayerdorff*, *Elisabetta Lévschin* (soția lui *Th. Lévschin*) consilier intim, ducele *Kurachin*, ducele *P. Walkowsky*, contele *Al. Sollohub*, contele *M. Platow*, princesa *Schakowskoi n.* contesă de *Moder*, ducele *Schakowskoi*, consilier de stat, *Al. Jasikow*, ducele *Luworow Const.*; *Al. Aktakow*, baronesa *Marie Lieven* și *P. Melrikow*.

Germania. Dr. *Andree* în 1853 1. Martie au adus din *America* modul rotulării s'au „învirtirei de masă“ în *Germania*, care după câteva săptămâni s'a lățit pestre întreagă țeara. — În *Aprilie* a aceluiaș an întregul corp profesoral dela facultatea juridică din *Heidelberg*, coadunându-se, pentru tractarea unei cestiuni ce interesază pe întregul corp profesoral, în casa decanului facultății; au făcut experimente în arta cea nouă, cari experimente — după afirmarea lui *Zopf* ¹⁴⁾ au avut deplin succes. În *München* se vorbea mult despre două *Medii*, despre *Crescenția Wolf* și *Maria Kohlhammer*. — În unele locuri, ca în *Thuringia* activitatea psihografului sau aparatului spiritual era însoțită de cântări și rugăciuni; sub durata pauselor primiau rețete pentru morburii și deslusiri asupra obiectelor perdute sau furate și alte deasemenea. — Erau apoi chemați și nechemăți, cari se încercau cu esplicarea semnelor sau a scriptului mesei. Într'un timp cu arta învîrtirei mesei s'au comis multe încercări și înșelări, dar' spiritismul în sine însă în *Germania* nu a putut prinde rădăcină trainică.

Mișcarea spiritistică în *Germania* numai atunci a ajuns în o curgere mai energică, când și vestitul astrofizic *Zoller* s'a alăturat aceluia și l'a acceptat. Prof. de astrofizică la univers. din *Lipsca*, membrul academiei saxone regești de științe membru extern al societății reg. astronomice din *Londra*, mbr. onor. al societății de științe naturale din *Maina-Frankfurt*, membru onorar al „Société scientifique d'Etudes psychologiques“ din *Paris*, a

¹⁴⁾ Zöllner: Zur Aufklärung des Deutschen Volkes etc. Lipsca 1880. p. 3.)

⁵⁾ La necromancie au 19:me Siècle. — Dogme et rituel de a fiant Magie.

⁶⁾ Histoire du merveilleux dans le temps modernes. Paris 186.

⁷⁾ La Magie, et l' Astrologie dans l' antiquité et au moyen-âge on étudie sur le superstitions péniennes qui se sont perpétuées jusqu'à nos jours. Paris 1864.

⁸⁾ Le sciens et la Philosophie. Paris 1869.

⁹⁾ Le spiritism dans le monde. Paris 1875.

¹⁰⁾ Revue Spirite 1877.

¹²⁾ Les tables tournantes, du surnaturel eu général et de esprits. Paris 1854.

¹³⁾ Les tables parlantes au point de vue dela Physique générale. Genève 1855).

societății „British Național Assoțiațion of Spiritualist“ din Londra. 3. vol. Lipsca.

Până atuncea Zöllner era un materialist și în spiritism nu vedea decât șarlatanism și înșelăciune. Dăitate pentru el nu există, inima lui era crudă și în întreaga lui ființă un om, ce numai materia o cunoștea și numai pentru aceea trăia. Convertirea lui la spiritism, sau mai bine, Zöllner a înbrățișat spiritismul între următoarele împregiurări: Membrul comisiei spiritistice Rusesti A k s a k o v invitând în Lipsca, pe spesele sale Mediul Henry Salad, a mers și Zöllner, pentru a examina manifestațiunile și a descoperi înșelăciunea. S'a întemplat însă chiar contrarul: din marele materialist, în urma experimentelor sale a devenit cel mai fanatic spiritist și cu zelul și însușirea unui nou convertit, a nișuit, ca nouelor sale vederi lumești să facă propagandă și cu puteri încordate s'a și luptat pentru ridicarea la înălțime și autoritate a spiritismului desconsiderat. — S'a luptat cu totă tăria facultăților sale, cu toate armele polemicelor literare în favorul și pentru noua sa credință, până când eluță spiritismului, o gloriă neașteptată, cât poporele științifice cugetătoare îl ridicară la nivelul celor mai înalte cestiuni științifice, și a devenit o cestiune de controversă de primul rang al timpului său.

Zöllner de o parte era venerat și preamărit, ér de altă, — care forma majoritatea — era decherat de om în stare psihică anormală și nebun. — Deja pentru opul său ce tratéză despre comete¹⁵⁾ după opinia profesorului și consilierului intim H e l m h o l z, ar fi trebuit recomandat în atențiunea proenrorului de stat; ér după judecata fiziologului du B o i s - R e y m o n d ar merita să fie pus într'o celă din balamuc.¹⁶⁾ Zöllner, prin critica aspră a vivisectiei, a mai produs apoi un mare scandal între censorii mai noi ai confesiunii sale, apoi prin admoniția satirică a „vanității profesorale“ ce vatēmă puterile intelectuale a atras asupra sa odiul neîmpecat al adversarilor săi.

Din acestea a fost de prevăduț, că potopul „revoltei morale“ al celor atinși se va năpusi asupra spiritistului Zöllner. Savanți de rangul al treilea au deschis numai decât contra lui toate coloanele țiaristice.

Din mulțimea țiarelor a resunat glasul durerii și al ingrozirei, că știința, cel mai maestos și mai scump product al spiritului omenesc, de înșiși consacrați săi este călcat în picior; deorece acestia, cele mai infame lucruri și mai frapante șarlatenii și cu înșelăciune incredibilă le primesc ca adevăruri și nebuniile lor desprețuitoare le duc în aula științei, cari cum acelea ar fi de o educată origine cu celea mai înalte probleme. — Învenineză isvórele, la cari flórea națiunii se adună ca să-și astâmpere setea sa după adevăr și știință; va fi într'adevăr timpul, că acestor ómeni de un obscur renume și cari cu mantaua științei se înbracă să-lí-se strige un puternic „Destul și nu mai departe!“ Acesti falși invetători ai sciinței ar trebui să regăsescă

dela vigilarea isvorului înțelepciunii, concredeud paza și conducerea celor mai demni și mai meritați, până când mintea lor earăși va da în ogașul cel bun și adevărat!

Asemenea provocări și satirisări contra consacrațiilor meritați și recunoscuți ai filosofiei și științelor naturale au avut resunet chiar și în presa străinătății (v. La Republique francaise 7, 19 Oct. 1879.)

Nrul tuturor spiritistilor nu e staverit esact. Revisitele spiritistice îl urcau până la 20 milioane; acest număr însă pare a fi esagerat. — După plânsorile mai noue din Anglia, Franția, Belgia și Germania, în urma lipsei de medii și a cercetării de tot slabe a ședințelor, în mișcarea spiritistică se vede o decadentă repentină.

Cu toate acestea, acéstă credință deșartă a timpului modern dominéză și acum la numeroși savanți, la indiviđi bogați și în reviste însemnate; puterea și lățirea ei însă trebuie să o cautăm în cercul familiilor, de după care putere cu drept se numește „biserica nemuritoare și lățită peste întreg pământul.“

Adânc este sădită în firea genului omenesc inclinarea înspre celea naturale și infinite, și omul pururea se încercă, să se jóce cu lucruri nepermise și să descopere secretele firei pe cari mâna cea binevoitoare le-a ascuns dinaintea noastră.

D I V E R S E.

* *Programa* festivităților ce se aranjază la Si biu în memoria fericitului Metropolit A n d r e i. *Societatea de lectură „Andreiu Șaguna“* va ține Duminecă, în 14/26 Iunie 1898, o *ședință festivă* din incidentul împlinirii unui pătrariu de veac dela mórtea marelui arhiepiscop și metropolit *Andreiu baron de Șaguna*, în sala cea mare a noului edificiu seminarial. Incepșul la 7¹/₂ óre séra, Sibiu, 5 Iunie, 1898. — *Comitetul aranjator.*

Programul: 1) „Rugăciune“, cor de Demetriu Cuntanu; 2) „Discurs comemorativ“ asupra vieții și activității arhiepiscopului și metropolitului Andreiu baron de Șaguna, de Lazar Tritcan, elev în curs. III. cler. 3) „Psalmul CXXXIII“, cor de Eusebiu Mandyczewski.

Societatea română din Sibiu va arangia Luni, la 15/27 Iunie, 1898 un act festiv în sala „Casei de expoșiți“ (Gesellschaftshaus) din incidentul împlinirii unui pătrar de veac dela mórtea marelui arhiepiscop și metropolit Andreiu baron de Șaguna Incepșul la 5 óre d. a. Sibiu, 5 Iunie 1898. — *Comitetul aranjator.*

Programul: 1) „Psalmul XVI“, cor mixt de Eusebiu Mandyczewski. 2) „Cuvânt festiv“, rostit de profesorul seminarial Dr. Daniil Popoviciu-Barcianu. 3) „Fericiti sunt cei goniți pentru dreptate“, cor mixt de George Dima.

La Reșinari se va face *festivitatea parastasului*, ce se va oficia Marți, la 16/28 Iunie 1898, din incidentul unui pătrar de veac dela mórtea marelui arhiepiscop și metropolit Andreiu baron de Șaguna. Sibiu, 1/13 Iunie 1898. *Comisiunea consistorială.*

Program: 1) La órele 9 dimineța: Sânta Liturgie. 2) După terminarea Liturgiei: Parastas solemn. Ambele

¹⁵⁾ Zöllner: Über die Natur der Cometten etc. Lipsca 1872.

¹⁶⁾ Zöllner: Wiessenschaftliche Abhandlungen II. p. 961.

se vor oficia în biserică cea mare. — Cântările liturgice le va executa „Corul seminarial“, ér cântările dela Parastas „Reuniunea română de muzică din Sibiu“ și „Corul seminarial funebral“. 3) „Cuvânt comemorativ“ la finea parastasului, rostit de asesorul consistorial Zacharie Boiu. 4) Eșirea la mormânt și încheierea parastasului. 5) Impărțirea pomelilor pentru sêracii din Rêșinari. 6) La óra 1 d. a.: Masă comună în edificiul școlii.

Ordinea în biserică. P. T. participanți se binevoescă a-se presenta în biserică încă înainte de începerea parastasului. Corporațiunile și deputațiunile sunt poftite a intra corporativ în biserică, unde vor ocupa locurile, ce li-se vor avisa din partea celor instituiți pentru susținerea ordinei.

Locurile din biserică s'au împărțit astfel: în hora *dreptă*: Consistoriile și corpurile profesore, reprezentanții corporațiunilor lumesci. În hora *stângă*: Autoritățile civile, reprezentanții comunei politice Rêșinari, deputațiunile corporațiunilor bisericesci dinafară. Șirul corporațiunilor se încheie, atât de o parte, cât și de cealaltă, cu elevii seminariali și cu elevii mai mari ai școlilor din Rêșinari. Pentru public rămâne spațiul dela intrare până la horele bisericeii. Galeria e rezervată pentru corurile de cântări.

Eșirea la mormânt se va face în ordinea următoare: Cortegiul se deschide cu elevii școlii din Rêșinari; acestora le urmază elevii seminariali, apoi preoțimea în funcțiune, consistoriile, autoritățile civile, corpurile profesore, reprezentanții corporațiunilor lumesci; cortegiul îl încheie reprezentanțele comunei Rêșinari. Ordinea peste tot va fi susținută prin elevii seminariali și pompierii din Rêșinari.

Notă: Intrarea în biserică și la masa comună este permisă aumai pe lângă bilete de intrare, cari se pot căpeta în Sibiu la secretarul consistoriului archidieceșan Dr. Elie Cristea, ér în Rêșinari la președintele comitetului parochial, parochul Emilian Cioran.

Masă comună. După terminarea serviciului divin va avé loc în edificiul școlii (din Rêșinari) o masă comună. Prea onorații domni, dómne, etc., cari doresc a participa la această masă se binevoescă a-se însinua cel mult până în 12/24 Iunie a. c. la secretarul consistorial archidieceșan Dr. Elie Cristea. Prețul unui cuvert este 3 fl.

* *O carte de mare valóre*. A apărut de sub tipar: „Cartea Psalmilor.“ Traducere și explicare făcută după textul mazoretic de Isidor cav. de Oniciu profesor p. o. de studiul biblic al T. V. la facultatea teologică ort. or. a universității i. r. Francisc-Iosefine din Cernăuți etc. redactată după mórtea autorului de prof. Dr. Emilian Voiutșchi. Cernăuți. Editura erediilor. Societatea tipografică bucovineană 1898. Prețul 5 coróne v. a.“

Acéstă carte este prima traducere a psalmilor în limba română după textul original.

În introducerea cărții autorul tractéază despre psalmi în genere, trecând apoi la fie-care psalm în special traducându-l și comentându-l într'un mod critic și științific, în conformitate cu doctrina bisericeii noastre.

Și până când ne vom mai ocupa cu această valoróșă carte în special, o recomandăm totă căldura în atențiunea clerului nostru.

† *Constantin Exarou*, fost ministru al afacerilor streine, fost ministru plenipotențiar la Roma, membru corespondent al Academiei Române și vice-președinte al

acesteia, a răposat la băile din Govora (România). Imorméntarea s'a făcut Vineria trecută în Bucuresci.

* *Esposiția universală din Paris*. Monitorul oficial al Republicei face cunoscut raportul ministrului de finanțe despre exposiția universală din 1900, în care se constată, că pertractările cu guvernele străine în ceea ce privesce împărțirea locurilor, s'au sfârșit cu bun succes, și diferitele comisiuni sunt gata a-și începe lucrările. Lucrările de pe Champ-Elysée și cele dela podul Alexandru sunt deja în stare înaintată; lucrările pe Câmpul Marte și pe Esplanade des Invalides s'au început tocmai acum. Raportul asigură, că exposiția se va deschide în ziua fixată.

* *Sarea mării*. Statisticieni învățați au constatat, că în toate mările și oceanele se află 90,000,000,000 tone de sare. Numărul acesta este aproape inespriabil și nu prea face impresiă asupra noastră. De aceea vom spune, că cantitatea de sare cuprinsă în această cifră este atât de colosală, încât s'ar puté acoperi cu ea întreg uscatul, formând un strat de 1000 picióre, și tot ar mai rămâné destulă sare din ea.

* *O flóre care își schimbă colorile*. În provincia Oaxaca din Mexico există o flóre unică în felul său, care își schimbă colórea fórte regulat de mai multe ori pe zi. Albă dimineța la órele 6, ea se înroșese puțin câte puțin potrivit cu suirea sórelui pe cer, și când sórele ajunge în zenit, adevă la améđi, e fórte vie. Apoi progresiv, ea capéță o colóre violetă și la órele 6 séra devine albastră închis. În timpul nopții ea devine albă, pentru a se roși din nou când sórele apare la orisont. Mexicani numesc flórea această fórte rară „albastru-albroșu.“ Eă nu dá parfum, decât o óră séu doué pe zi, când e cu desevêșire roșic. După cum se vede, flórea această póte servi și ca césornic... într'o grădină.

Concurs.

Devenind vacantă stațiunea învățătoréșca din Crocna prin abdicarea învățătorului Georgiu Frugia dela postul său învățătoresc de aici, în urma decisului Venerabilului Consistoriu dtto 20 Februar 1898 Nr. 247 pentru deplinirea acestui post se eserie concurs cu termin de alegere pe 5 Iuliu a. c.

Emolumintele sunt: În bani gata 178 fl. 82 cr, bucate 20 de șinice jumătate grâu, jumătate cucuruz, lemne 6 stângini pentru învățătoriu și 6 pentru școlă, 14 fl. pentru curatorat; 10 fl. pentru conferință; 5 jugere de pământ arătoriu și locuință liberă cu 1/2 juger grădină.

Notificându-se: că alegéndul învățătoriu va deveni întărit definitiv numai dupa un an de probă.

Recurenții pentru această stațiune învățătoréșcă, sunt avisați recursele lor instruite cu toate documentele, reccerute și adresate comitetului parochial din Crocna a le subserne P. O. D. protopresviter și inspector cercual, de școlé Ioan Groza în Nagy-Halmágy. Dintre recurenți vor fi preferiți, cari vor fi în stare de a înființa și conduce corul vocal, avénd în urmă a-se presenta în vre-o Dumineca ori sêrbătóre în Sânta biserică din loc, pentru a-și aréta desteritatea în cant și tipic, fiind deobligat pe

lângă salariul numit a implini și cantoratul în școlă și biserică

Din ședința co.n. paroch, din Crocna, ținută în 4 Iunie 1898.

Pentru com. parochial:

Teodor Bodea m. p.

preș. com. paroch.

Cu stirea mea: IOAN GROZA, m. p. protop. ins. școl

—□—

Pentru ocuparea parohiei vacante din **Somoșcheș**, prin acesta se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Venitele încopiate cu acesta parochiă sunt: a) folosirea unei sesiuni 160 fl.; b) bir dela 250 case 250 fl.; c) stolele îndatinat 250 fl. Suma 660 fl. și cuartir interimal cu grădină de legumi.

Recurenții sunt poțitiți a se presenta vre-odată în biserică spre a-și arăta desteritatea în cele rituale, a-și presenta recursele pe calea Oficiului protopresbiteral din Ienopolea (B. Jenő) și a se feri de ori-ce influințare neiertată.

Somoșcheș, la 1 Iunie 1898.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: CONSTANTIN GURBAN, m. p. protopresbiter.

—□—

Pentru îndeplinirea capelaniei timporale pe lângă deficientul paroch Virgil Grueszu din **Selciva** — protopresbiteratul Lipovei — pe baza înaltului decis al Ven. Consistoriu din Arad Nr. 1108/1898. prin acesta se escrie de nou concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în foia oficială „Biserica și Școlă.”

Emolumintele împreunate cu această capelanie sunt jumătate din toate beneficiile parochiali, cari sunt: una sesiune de pământ parte arătoriu, parte fenați și pășune; birul preoțesc dela 139 Nr. de case, câte o măsură de cucuruz în bômbe; și stola usuată, cari toate laolaltă dau un venit anual de circa 400 fl. v. a. După încetarea din viață a actualului paroch, alesul capelan va urma ca paroch.

Dela recurenți se recere, cualificațiune pentru parochii de cl. III., ér recursele lor ajustate conform dispozițiunilor legali și adresate comitetului parochial din Selciva, se le trâmită până la terminul susindicat, subsemnatului protopop Voicu Hamsea în Lipova (Lippa), având a-sé presenta cu observarea §-lui 28 din Regulament, în vre-o Duminecă ori sêrbătore în sfânta biserică din Selciva, pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Selciva, la 5/20 Maiu 1898.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VOICU HAMSEA, m. p. protopop.

—□—

Pentru ocuparea postului de învățator la școlă mixtă (cl. I) și a postului de învățătore dela școlă de fete din **Toracul-mic**, prin acesta se escrie concurs cu termin de alegere în 30 de zile dela prima publicare în foia oficială „Biserica și Școlă.”

Emolumintele sunt: I. Pentru postul dela școlă mixtă (cl. I) a) în bani gata 220 fl. v. a.; b) pentru încăldemânt de unde se va încăldi și școlă 48 fl. v. a.; c) 32 fl. pentru un juger de pământ; d) 20 chible de grâu e) 40 fl. pentru cuartir până-ce comuna biserecescă 'l-va face în natură; f) 15 fl. pentru conferințele inv. dacă va participa; g) o grădină extravilană de 400□ și una intravilană de 120□.

Pentru postul dela școlă fetelor; a) în bani gata 200 fl. v. a.; b) pentru încăldemânt de unde se va încăldi și școlă 48 fl. v. a.; c) pentru școlă de repetițiune

30 fl. v. a.; d) 30 chible de grâu; e) cuartir liber constătător din o chilie, cuină, spais etc și grădină.

Concurenții au sê-și subșternă recursele cuvincios ajustate cu toate documentele prescise de legea școlastică, P. O. D ppresbiter Paul Miulescu, în N.-Komlos, comitatul Torontal până la încheierea concursului și a sê presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătore în s-ta biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, având alesul învățator a îndeplini și funcțiunea de cantor.

Sé notifică că acela dintre candidați la postul dela școlă mixtă (cl. I), care va dovedi aptitudinea întru a instrua și conduce corul vocal în quartet esistent va primi din lada s-tei biserici una remunerațiune anuală de 30 fl. v. a. și din toate venitele corului jumătate.

Din ședința com. par. din Toracul-mic, ținută la 17/29 Maiu 1898.

V Petrovici, m. p.

par. pres. com. par.

Petru Mihai, m. p.

inv. si not. com. par.

În conțelegere cu mine: PAUL MIULESCU, m. p. ases cons. înspektor școlăr.

—□—

Pe baza ord. V. Consistoriu gr. or. oradan dtto 1/13 Aprilie a. c. Nr. 51 B. se escrie concurs pentru vacanta parochie din comuna **Hotar** și filiele Peatra și Tilechiu tractul Pesteșului comitatul Bihor decretată de a III-a clasă cu termin de alegere de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele sunt: din Hotar; 1) casa parochială cu două chilii, cuină și cămară și snpraedificate cu e grădină de 400□ estimate în 60 fl.; 2) Dela 183 numeră de case câte una vică cucuruz sfarmat 183 fl.; 3. claca dela 183 Nr. de case a 30 cr. de umăr 54 fl. 90 cr; 4. 10 jughere a 7 fl. de juger de pământ 70 fl.; 5. de 800□ în pustă, un teleac 5 fl.; 6. Stolele usuat la un an 100 fl. din bir și clăcuire a treia parte competê cantorului, ér din a preotului și cantorului sfătul capătă a 10-a parte după detragerea competiței sfătului și a cantorului rămâne dotațiunea preotului 372 fl. 10 cr.

Dela filia Peatra 1. birul preoțesc dela 40 numere de case câte una vică cucuruz sfarmat 40 fl.; 2. clăcuire dela 40 Nr. a 40 cr. 16 fl.; 3. grădina dela biserică estimată 15 fl.; 4. Stolele usuat 30 fl. Suma 100 fl.

Dela filia Tilechiu: 1. birul dela 18 numere case una vică de bucate 18 fl.; 2. claca solvită în bani 4 fl. 3. Stolele usuat 6 fl. Suma 28 fl.

Doritorii de a ocupa această parochie sunt avisați — a-și trimite recursele lor instruate cu documentele recerute subscrisului protopresviter până la terminul susindicat în Lugașul de sus p. u. Eled și a se presenta în vre-o Duminecă ori sêrbătore în S. biserică din Hotar pentru de a-și arăta desteritatea preoțescă.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: TEODOR FILIP, m. p. protopresviter.

LICITAȚIUNE MINUENDĂ.

Comitetul parochial gr. or. român din Ciuciu protopresbiteratul Halmagiului escrie concurs de licitațiune minuendă pe 21 Iunie (3 Iuliu) a. c. după amiazi la 2 ore ce se va ține în școlă română din loc, pentru edificarea bisericii din Ciuciu. Prețitul de esclamare 4349 fl. 43 cr. Planul, preliminarul și condițiunile de licitațiuni se pot vedea la oficiul parochial din loc.

Ciuciu, 8/20 Iunie 1898.

Comitetul parochial.